

Iluze u Ladislava Klímy

Ladislav Klíma má u nás velmi blízko k rozpoznání tzv. nepředmětné skutečnosti, ale jeho největší překážkou je právě to, jak silně vězí v objektivizující tradici evropského myšlení, založené ve starém Řecku. Vlastně naprosto správně nazývá iluzí ono „zdání, že něco jest, co není“ (List o illusionismu etc. , Pha 1940, s. 11). Dokonce ví, že je třeba provést odlišení a upřesnění: nejde o „liché, nicotné zdání, ale zdání neodstranitelné, druh jsoucnosti, skutečnosti – mysterion ...“ (tamtéž). Tady se ovšem už dopouští nelogičnosti, když nadále trvá na termínu „zdání“, ačkoliv zároveň připouští, že jde o druh skutečnosti, dokonce jsoucnosti. (Pro mne je těžko přijmout jeho terminologii, kdy na jedné straně mluví o tom, co „není“, aby hned poté mluvil o druhu „jsoucnosti“; je možno pochopit, oč mu šlo, ale jeho formulace jsou nepřijatelné.) Pokud bych měl jeho formulace upřesnit, muselo by se to týkat především jeho tendence ironizovat a zesměšňovat tam, kde je na místě „předestlat velmi obšírné noetické i jiné předpoklady“, jak se o tom ostatně sám zmiňuje (s. 10). Iluzí resp. zdáním je pouze to, že to, co „není“ (ale specificky není !), je (mylně) chápáno jako něco, co „jest“; iluzí ani zdáním však není, že právě ono (specificky) „nejsoucí“ je čímsi „skutečným“ (byť „nejsoucím“), ba dokonce – řečeno s Rádlem – čímsi „skutečnějším“ než všechno to, co jenom „jest“. Neužil bych vůbec slova „mysterion“, protože to si nechávám pro lepší, závažnější příležitosti. (Za jedno z největších „tajemství“, „mysterií“, přímo „zázraků“ považuji přicházející budoucnost, tj. problém, odkud resp. čím je generován přicházející čas; tam asi nikdy nepůjde o objasnění, vysvětlení, nýbrž o přetrvávající údiv nad něčím, na co si myslící člověk nemůže prostě jen „zvyknout“.) Klíma má pravdu, že právě „nejvyšší myšlenky“ jsou „esenciálně nejasny“, ale když zmíněné „mysterion“ vzpápětí označuje za „klam, podvod“ a dokonce „humbug“, dopouští se sám té „mělkosti a nízkosti“, kterou vytýká filosofům, odmítajícím „všelikou nejasnost“ (s. 10)

(Písek, 991229-1.)